

Departament Gospodarki Wodnej i Żeglugi  
Śródlądowej

Znak sprawy: DGWiŻŚ-8.703.17.2022

**Szanowna Pani  
Iwona Jasser**  
PrezesPolskie Towarzystwo Hydrobiologiczne  
ul. Żwirki i Wigury 101  
02-089 Warszawa  
[sekretarz@pth.home.pl](mailto:sekretarz@pth.home.pl)*Szanowna Pani Prezes,*

w odpowiedzi na *Stanowisko Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego* z dnia 24 sierpnia 2022 r. poniżej przedstawiam stosowne informacje, odnoszące się do poruszanych w podmiotowym piśmie kwestii.

Na wstępie należy odnieść się do zabudowy hydrotechnicznej oraz funkcji żeglugowej Odry. W skład infrastruktury hydrotechnicznej, która obecnie znajduje się na Odrzańskiej Drodze Wodnej wchodzi 25 stopni wodnych na których usytuowane są 43 śluzy (górny bieg Odry) oraz wybudowany Kanał Gliwicki, na którym znajduje się 6 dwukomorowych śluz. Środkowy i dolny odcinek Odry (od Malczyc do Szczecina) jest uregulowany.

Odra stanowi drugą co do wielkości drogę wodną w Polsce, a liczba transportowanych ładunków wskazuje, że jest głównym szlakiem żeglugowym w kraju.

Odrzańska Droga Wodna jest rzeką wykorzystywaną do regularnego przewozu ładunków, a więc jest częścią krajowej sieci transportowej. W 2020 roku Odrą przewieziono 2,4 mln ton ładunków. W latach 2015-2020 transport krajowy na Odrze utrzymywał się co do zasady na podobnym poziomie ok. 1,5-3 mln ton ładunków.

Polski rynek żeglugowy składa się z ok. 500 podmiotów – przedsiębiorstw żeglugowych (mikro i małe przedsiębiorstwa), armatorów oraz stoczni śródlądowych. Przychody firm z tytułu przewozu ładunków i pasażerów w 2020 r. wyniosły ok. 600 mln zł. Na terenie kraju działa 20 szkół ponadpodstawowych kształcących w zawodach związanych z branżą żeglugową, w tym 3 dedykowane Technika Żeglugi Śródlądowej (we Wrocławiu, Nakle nad Notecią oraz Kędzierzynie-Koźlu). Polscy armatorzy posiadają też czwartą flotę, pod względem liczebności w Europie.

Kluczowym aspektem, jak w przypadku innych gałęzi transportu, jest utrzymanie i poprawa dostępności transportowej Odry, pozwalającej na dalsze funkcjonowanie rynku żeglugowego. Pod pojęciem utrzymania na rzece Odrze jej funkcji transportowych należy rozumieć utrzymanie w dobrym stanie istniejącej zabudowy hydrotechnicznej i regulacyjnej – większość z tych obiektów wymaga odbudowy i modernizacji z uwagi na postępującą na przełomie ostatnich kilkudziesięciu lat degradację.

Brak inwestycji oraz wsparcia dla sektora żeglugi śródlądowej będzie skutkować załamaniem rynku żeglugowego w Polsce, czego konsekwencją będzie spadek liczby podmiotów prowadzących działalność w sektorze, utrzymujący się odpływ kapitału ludzkiego z rynku krajowego (osoby pracujące w branży oraz przyszli absolwenci), a także spadek przychodów. Dalsza degradacja infrastruktury hydrotechnicznej

przełoży się na straty materialne i niematerialne związane z obniżeniem ochrony przeciwpowodziowej regionów.

Priorytetem administracji rządowej pozostaje rewitalizacja istniejącej już infrastruktury. Jej przeprowadzenie jest konieczne nie tylko z uwagi na fakt wykorzystywania Odry do regularnego przewozu ładunków, lecz również dla celów retencyjnych, przeciwożarowych, przeciwdziałania skutkom suszy, zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego i ochrony przeciwpowodziowej kraju. Prace na Odrze umożliwiają prowadzenie zimowej ochrony przeciwlodowej oraz wpływają na poprawę stosunków wodnych przyległych obszarów. Bez przeprowadzenia zaplanowanych działań, ponad 700 tys. mieszkańców Polski i Niemiec, na 200 km odcinku Odry byłoby narażonych na występowanie powodzi. Ponadto, w przypadku zaniechania działań na stopniach wodnych Ujście Nisy oraz Opole należy liczyć się z możliwością wystąpienia katastrofy budowlanej.

Odnosząc się do kwestii środowiskowych należy podkreślić, iż utrzymanie zabudowy regulacyjnej na rzekach może przyczynić się także do zachowania ich bioróżnorodności – przykładem może być Odra graniczna, która jest uregulowanym odcinkiem rzeki (za pomocą ostróg, opasek brzegowych i tam podłużnych). Na podstawie analiz środowiskowych realizowanych inwestycji wykazano, że pozostawiony bez ingerencji odcinek rzeki wykazuje procesy spontanicznej renaturyzacji, która wynika z systemu istniejących ostróg i powstawania form korytowych (wysp, bystrzy, odsypów) z ich uszkodzonych fragmentów. Bez prac remontowych i inwestycyjnych na istniejącej zabudowie regulacyjnej nastąpi dalsza degradacja tych umocnień, co w perspektywie kilkudziesięciu lat doprowadzi do przekształcenia koryta Odry w miarę jednorodny kanał o prostych i mało zróżnicowanych morfologicznie brzegach. W efekcie nastąpi zubożenie zespołów roślinności, bezkręgowców i ryb. Należy pamiętać, że pełna spontaniczna renaturyzacja morfologii i przebiegu koryta rzeki, z odtworzeniem form korytowych typowych dla naturalnych odcinków wielkich rzek, może nastąpić w okresie 100 – 200 lat. W przypadku całkowitego zaniechania prac na Odrze i stopniowej spontanicznej pełnej renaturyzacji koryta należy liczyć się także ze zmianą trasy koryta oraz z zajęciem przez rzekę zagospodarowanych i zabudowanych terenów w dolinie powodujących istotne szkody materialne i środowiskowe.

Co więcej planowane inwestycje polegające na modernizacji istniejącej infrastruktury hydrotechnicznej podlegają procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, w ramach której przygotowano projekt prognozy oddziaływania na środowisko i przeprowadzono konsultacje publiczne. Należy podkreślić, że jest on zgodny z celami środowiskowymi Unii Europejskiej oraz z zasadą *do not significant harm* (DNSH).

Odnosząc się do działań instytucji państwowych należy poinformować, iż Ministerstwo Infrastruktury we współpracy z Ministerstwem Klimatu i Środowiska, Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji prowadzi prace związane z opracowaniem projektu ustawy w sprawie rewitalizacji rzeki Odry.

Projekt ustawy dotyczy następujących obszarów:

- 1) odbudowy zasobów przyrodniczych, w szczególności wsparcia inwestycji mających na celu polepszenie warunków wodnych w obszarze dorzecza Odry;
- 2) zapewnienia ewentualnych działań kompensacyjnych;
- 3) wzmocnienia monitoringu środowiskowego, a także wymiany informacji między właściwymi organami;
- 4) wprowadzenia rozwiązań systemowych mających poprawić jakość wody w rzekach, a także odpowiednich działań w sytuacji wystąpienia zagrożeń związanych z zanieczyszczeniem wody.

W obecnie procedowanych projektach rozporządzeń w sprawie planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy stanowiących podstawowy dokument dla racjonalnego i zrównoważonego gospodarowania wodami, którego celem jest m.in. zapewnienie osiągnięcia dobrego stanu wód i ekosystemów od wód zależnych, zaplanowano szereg działań pro-środowiskowych/naprawczych.

**Dla samej rzeki Odry** (dla poszczególnych jednolitych części wód powierzchniowych zagrożonych nieosiągnięciem celu środowiskowego) zostało zaplanowanych **ponad 250 działań naprawczych**,

**mających na celu poprawę warunków hydromorfologicznych.** Do ich realizacji zostały wskazane konkretne jednostki m.in. PGW WP, sprawujący nadzór nad obszarami chronionymi, inspekcja ochrony środowiska. Są to głównie działania z zakresu:

1. **Poprawy warunków dla obszarów chronionych (177 działań)** – w większości dot. obszarów Natura 2000, mających na celu redukcję dopływu zanieczyszczeń oraz ochronę siedlisk lub gatunków, w tym działania ukierunkowane m. in. na rewitalizację starorzeczy oraz ograniczenie regulacji koryt rzecznych.
2. **Poprawy warunków hydromorfologicznych rzek i potoków (38 działań)**, w tym ochrony i odtwarzania naturalnych procesów hydromorfologicznych w korycie (zgodnie z katalogiem dobrych praktyk prac utrzymaniowych oraz katalogiem działań naprawczych opracowanym w ramach Krajowego programu renaturyzacji wód powierzchniowych) oraz prowadzenia działań ograniczających negatywne oddziaływanie budowli regulacyjnych i przekształceń hydromorfologicznych.
3. **Redukcji emisji i zrzutów substancji priorytetowych (5 działań)** w ramach kontroli przestrzegania warunków ustalonych w decyzjach i warunków korzystania z wód (przegląd pozwoleń wodnoprawnych oraz kontrola gospodarowania wodami).
4. **Zapewnienia ciągłości biologicznej i morfologicznej rzek i potoków (5 działań)**, poprzez prowadzenie działań wynikających z wymagań dla obszarów chronionych w zakresie dobrego stanu hydromorfologii.
5. **Zapewnienia ciągłości biologicznej rzek i potoków (27 działań)**, w tym przebudowy budowli piętrzących, kontroli funkcjonowania urządzeń do migracji ryb oraz monitoringu skuteczności istniejących urządzeń do migracji ryb.

Reasumując wszystkie inwestycje na śródlądowych drogach wodnych są realizowane z pełnym poszanowaniem środowiska przyrodniczego tj. zgodnie z prawem unijnym i krajowym – z Ramową Dyrektywą Wodną, Dyrektywą w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, Dyrektywą w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

Projekty inwestycyjne, które mogą mieć potencjalny wpływ na środowisko, w tym na obszary Natura 2000, są przygotowane do realizacji zgodnie z obecnymi wymaganiami formalno-prawnymi. Zgodnie z decyzjami środowiskowymi, dla ich realizacji zastosowane są rozwiązania niezbędne do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów chronionych, które zminimalizują wpływ przedsięwzięć na środowisko naturalne i otoczenie człowieka. Dotyczą one przede wszystkim zakresu działań kompensacyjnych, jak również sposobu realizacji tych działań i prowadzenia monitoringu oddziaływania na środowisko oraz zastosowania technologii zmniejszających w znacznym stopniu niekorzystny wpływ inwestycji na otoczenie.

Nawiązując do poruszonej w piśmie „walki z nielegalnymi zrzutami ścieków” oświadczam, iż w związku z prowadzoną weryfikacją formalno-prawną czynnych i nieczynnych urządzeń służących do odprowadzania do rzek ścieków lub wód opadowych i roztopowych, jednostki Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie od początku działalności PGW WP tj. od 2018 r. prowadzą działania związane z porządkowaniem kwestii legalności przelewów burzowych i urządzeń służących do odprowadzania ścieków.

Działania przeprowadzone dotychczas pozwoliły na ustalenie następujących informacji:

- liczba zidentyfikowanych wylotów – 17 048, w tym w obszarze dorzecza Odry – 5 816,
- stosowne pozwolenia regulują korzystanie z wód w stosunku do 11 632 wylotów, w tym w obszarze dorzecza Odry – 3 500,
- liczba wylotów w stosunku, do których PGW Wody Polskie podjęły działania formalno-prawne – 1 994, w tym w obszarze dorzecza Odry – 503,

- liczba potwierdzonych nielegalnych wylotów – 1 432, w tym w obszarze dorzecza Odry – 282,
- sprawy zgłoszone na Policję, w celu przeprowadzenia właściwego postępowania – 57, w tym w obszarze dorzecza Odry – 20.

Obecnie liczba spraw związanych z wyegzekwowaniem zgodnego z prawem korzystania z wód oraz wykonania urządzeń wodnych wynosi 286, w tym w dorzeczu Odry – 84.

Jednocześnie informuję, iż w kwestii działań podjętych celem wzmocnienia odstraszającej funkcji sankcji karnych związanych z zanieczyszczeniem środowiska oraz wzmocnienia efektywności działania służb ochrony środowiska, z dniem 1 września 2022 r. weszła w życie ustawa z dnia 22 lipca 2022 r. o zmianie niektórych ustaw w celu przeciwdziałania przestępczości środowiskowej (Dz. U. poz. 1726). Nowelizacją tą zmieniono m.in. art. 181, art. 182 i art. 185 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138), dalej jako kk. W art. 181 kk zmiana wprowadza nowe granice ustawowego zagrożenia: w § 1 - od 6 miesięcy do lat 8 pozbawienia wolności oraz w § 2 - od 3 miesięcy do lat 5 pozbawienia wolności. Sankcja karna w typie podstawowym czynu zabronionego, określonym w art. 182 § 1 kk, wzrosła i wynosi obecnie od 6 miesięcy do lat 8 pozbawienia wolności. Do lat 10 pozbawienia wolności wzrosła górna granica ustawowego zagrożenia w typie kwalifikowanym, opisanym w art. 182 § 3 kk. Ponadto wzrosły granice ustawowego zagrożenia w art. 185 kk: sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 2 do 12 lat w wypadku spełnienia znamion, opisanych w § 1 i 2 oraz podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 w przypadku, określonym w § 3.

Odpowiadając na apel w sprawie zaktualizowania listy substancji priorytetowych informuję, iż proces ustalania wykazu substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej, istotnych na poziomie europejskim, został opisany w art. 16 Ramowej Dyrektywy Wodnej. Zgodnie z zapisami tego artykułu Komisja Europejska miała obowiązek przedłożyć propozycję zawierającą wykaz substancji priorytetowych wybranych spośród tych, które przedstawiają znaczne ryzyko dla środowiska wodnego. Obowiązek ten został zrealizowany poprzez wprowadzenie dyrektywy 2008/105/WE (zawierającej listę 33 substancji priorytetowych) oraz dyrektywę 2013/39/UE (rozszerzającą listę określoną w dyrektywie 2008/105/WE do 45 substancji). Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 1 marca 2019 r. w sprawie wykazu substancji priorytetowych (Dz. U. poz. 528) określa wykaz substancji, wobec których muszą być priorytetowo podejmowane działania w ramach gospodarowania wodami, wymagane na mocy dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Ramowej Dyrektywy Wodnej), w tym ustalanie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych, programy naprawcze mające na celu eliminację lub redukcję zanieczyszczeń wód oraz monitoring stężeń substancji w środowisku wodnym. Obecnie aktualizacja ww. listy jest w procesie dyskusji na forum Komisji Europejskiej państw członkowskich.

*Z wyrazami szacunku,*

Dokument podpisany elektronicznie przez:  
Monika Niemiec-Butryn  
Dyrektor

Departament Gospodarki Wodnej i Żeglugi Śródlądowej